

Apteekkien ammattieettinen neuvottelukunta

KANNANOTTO

TIETOJEN KERÄÄMINEN, KÄSITTELY JA LUOVUTUS APTEEKISSA

Viime vuosina tapahtunut huikkea tietotekninen kehitys on tuonut mukanaan uudenlaisia ongelmia. Erilaisia tietoja voidaan nyt helposti koota ja niitä voidaan käsitellä ja yhdistellä halutulla tavalla. Apteekeissa kaikki tiedot ovat nykyisin saatavilla konekielisessä muodossa. Tiedot sisältävät paljon sellaista aineistoa, joka olisi erityisen arvokasta mm. markkinoinnissa. Monet apteekit ovatkin saaneet pyyntöjä tietojen luovuttamisesta. Miten tällaisiin pyyntöihin tulisi suhtautua?

Lääkemääräyksen tiedot ovat luonteeltaan arkaluontoisia henkilötietoja ja siksi salassapidettäviä. Tällaisten tietojen keräämisen ja käsittelyn lähtökohtana on, että asianomainen henkilö antaa siihen suostumuksensa. Poikkeuksen tekevät lakisääteiset rekisterit, joita monet terveydenhuollon toimijat ovat velvollisia pitämään. Apteekeissa tällaisia ovat lääkelakiin perustuva reseptipäiväkirja ja sairausvakuutuslain perusteella kerättävät tiedot korvattavista lääkeostoista.

Potilaiden tietosuojan toteutumiseen on apteekeissa kiinnitettävä erityistä huomiota eikä tietoja tule missään olosuhteissa luovuttaa sellaisille tahoille, joilla ei ole lakiin tai yksilöityyn kirjalliseen suostumukseen perustuvaa oikeutta saada niitä. Apteekkari ei voi luovuttaa tietoja sellaisissakaan tapauksissa, joissa pyynnön esittäjä ilmoittaa puhdistavansa tiedot salassapidettävästä aineistosta ennen niiden käyttöä.

Lääkeyritykset tarvitsevat markkinointinsa tueksi mahdollisimman ajantasaista tietoa valmistajien menekistä. Lääkemarkkinoilla toimivat tilastointiyritykset Suomen IMS Oy ja Suomen Lääkedata Oy keräävät apteekkien kassajärjestelmistä tietoja itsehoitolääkkeiden myynnistä. Tämä tieto on tärkeää lääkeyrityksille, jotka voivat sen avulla seurata markkinointikampanjojensa onnistumista. Tällaisia tietoja apteekkari voi halutessaan luovuttaa, sillä ne eivät sisällä lääkäri- tai potilastietoja.

Tällä hetkellä ajankohtainen kysymys on elektronisen reseptin kehittäminen ja sen yhteydessä mahdollisesti syntyvät tietovarastot. Elektronista reseptiä on esitetty rakennettavaksi siten, että lääkäri lähettäisi reseptin palvelimelle, josta mikä tahansa apteekki voisi sen noutaa. Eräät järjestelmän kehittäjät ovat jo kokeilleet tällaista toimintaa käytännössä. Ajatus on teknisesti toimiva ja muutenkin hyvä, mutta ennen järjestelmän käyttöönottoa on vielä ratkaistava se, kenellä on oikeus kerätä tietoja ja päättää niiden käytöstä.

Tehdyissä kokeiluissa palvelimen omistajana on ollut tietotekniikkayritys, ja toimintaa on ajateltu rahoitettavaksi jalostamalla kertyvää tietoa lääkeyritysten tarpeisiin. Voimassa olevan lainsäädännön nojalla reseptitietoja ei kuitenkaan voida kerätä kaupalliselle palvelimelle, ellei potilas kullakin kerralla anna kirjallisesti lääkärille suostumustaan tietojen keräämiseen ja käyttöön kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin.

Neuvottelukunnan mielestä on arveluttavaa, jos järjestelmä rakennetaan kaupallisten toimijoiden ehdoilla ja niiden intresseistä lähtien.

Lähitulevaisuus näyttää, voidaanko tietosuojaan liittyvät ongelmat ratkaista. Apteekeissa kannattaa suhtautua tietopyyntöihin suurella varauksella kaikissa sellaisissa tilanteissa, joissa tietoja kerätään suoraan apteekin tietojärjestelmistä eikä tietojen luovuttaja voi varmistua luovutettavan tiedon sisällöstä ja käytöstä.

Apteekkitoiminnan eettiset ohjeet, 10 §:

Apteekkihenkilökunta pitää salassa ne asiat, mitä on ammatissa toimiessaan kuullut ja nähnyt.

Apteekkihenkilökunta on velvollinen pitämään salassa asiakkaan sairautta, lääkehoitoa tai muita henkilökohtaisia asioita koskevat tiedot, ellei asiakas ole antanut suostumustaan tietojen välittämiseen. Apteekin toimitilojen tulee olla tarkoituksenmukaisia myös asiakastilojen osalta siten, että niissä on mahdollisuus yksilölliseen ja luottamukselliseen asiointiin.

Apteekkihenkilökunnan kesken asiakkaan lääkähoidosta ja siihen liittyvistä seikoista keskustellaan harkiten ja vain silloin, kun asiakkaan etu ja asioiden joustava hoitaminen sitä edellyttävät. Apteekkihenkilökunta käyttää apteekissa olevia, asiakkaan lääkitystä koskevia tietoja ainoastaan hoidon kannalta tarpeellisten tarkistusten ja selvitysten tekemiseen.